

Wat zijn mensenrechtenverdedigers (Hanna Riemersma, Amnesty)

Mensenrechtenverdedigers zijn personen, groeperingen en maatschappelijke organisaties die universeel erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden bevorderen en beschermen. Ze doen onderzoek, verzamelen informatie en rapporteren over schendingen van mensenrechten en gaan die tegen. Hun werk is belangrijk. Zij weten als geen ander wat er speelt en waarmee slachtoffers van schendingen het meest geholpen zijn. Het belang van mensenrechtenverdedigers bij de uitvoering van due diligence wordt ook erkend in de OESO-richtlijnen en UNGP's.

Het wordt steeds gevaarlijker om op te komen voor mensenrechten. Meer dan ooit krijgen mensenrechtenverdedigers te maken met intimidatie, geweld en gevangenisstraffen. Nieuwe wetten maken hen monddood. De persvrijheid wordt aan banden gelegd. En elk jaar worden meer verdedigers vermoord. Dit fenomeen wordt ook wel 'shrinking civic space' genoemd, waarbij het recht op vereniging, het recht op vreedzaam protesteren en het recht op vrije meningsuiting worden geschonden. De gevolgen zijn ernstig. Als mensenrechtenverdedigers niet meer onafhankelijk en vrij kunnen opereren, is er een groot risico dat feiten niet objectief worden vastgesteld. Dit raakt ook bedrijven. Immers, hoe kunnen bedrijven weten van risico's in landen waar men zich niet vrij kan uitspreken of kritiek kan uiten op investeringsplannen of landacquisitie?

De verantwoordelijkheid van bedrijven om mensenrechten te respecteren houdt niet alleen een 'negatieve' plicht in om de rechten van anderen niet te schenden, maar behelst ook een positieve verplichting om een veilige en gunstige omgeving voor mensenrechtenverdedigers te ondersteunen in de landen waarin ze actief zijn. Zo kunnen potentiële conflicten veel eerder en pro-actief gesignaleerd en aangepakt worden. Daarnaast spelen mensenrechtenverdedigers lokaal een belangrijke rol bij het identificeren en aanpakken van negatieve impacts.

De CIVICUS monitor ([Home - Civicus Monitor](#)) laat zien hoe het zit met de civic space in landen over de wereld.

Er zijn veel landen waar mensenrechtenverdedigers hun werk niet of beperkt kunnen uitvoeren. 50 % van de aanvallen op mensenrechtenverdedigers vonden plaats in Honduras, Colombia, Brazilië, Mexico, Rusland, Guatemala en de Filipijnen. Andere notoire landen waar mensenrechtenverdedigers worden vervolgd zijn o.a. China, Rusland en Saoedi Arabië. Betrokkenheid van bedrijven bij onderdrukking van mensenrechtenverdedigers vindt voornamelijk plaats bij land-gerelateerde projecten in de landbouw-, veeteelt- en extractives sector, met name bij mijnbouw. Daarnaast is technologie een steeds grotere sector, waarin gevallen van het gebruik van technologie om mensenrechtenverdedigers te onderdrukken toenemen. Denk bijvoorbeeld aan [surveillancetechnologie](#), maar ook aan bedrijven als [Facebook en Google die in Vietnam meewerken aan onderdrukking en censuur](#);

Er zijn veel manieren waarop bedrijven betrokken kunnen zijn bij aanvallen op mensenrechtenverdedigers, waaronder:

- Het oproepen van politie of staatsveiligheidstroepen om een vreedzaam protest op een van de productielocaties uiteen te drijven;
- Het bedreigen, ontslaan of oproepen tot de arrestatie van vakbondsleiders;
- Samenwerken met staatsrepressie, bijvoorbeeld door het leveren van diensten of producten die het mogelijk maken om journalisten en andere verdedigers in de gaten te houden;
- Het starten van rechtzaken tegen verdedigers wegens laster, schadevergoeding of het aanzetten tot het plegen van een misdrijf;
- Lobbyen voor beleid dat burgerlijke vrijheden beperkt, zoals "anti-protest" wetten en acties die leiden tot criminalisering van verdedigers.

Meer achtergrond over mensenrechtenverdedigers vind je hier: [Human rights defenders & business in 2022: People challenging corporate power to protect our planet - Business & Human Rights Resource Centre \(business-humanrights.org\)](#)

Update van de OECD guidelines (Jasper Kapteijn, Ministerie van Buitenlandse Zaken)

- De OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen inzake Verantwoord Ondernemen zijn aanbevelingen van overheden aan multinationale ondernemingen.
- Deze zijn gericht op het aanmoedigen van positieve bijdragen die ondernemingen kunnen leveren aan economische, ecologische en sociale vooruitgang, en op het minimaliseren van negatieve effecten op zaken die onder de Richtlijnen vallen en die verband kunnen houden met de activiteiten, producten en diensten van een onderneming.
- De richtlijnen hebben betrekking op alle belangrijke gebieden van zakelijke verantwoordelijkheid, waaronder mensenrechten, arbeidsrechten, milieu, corruptie, consumentenbelangen, openbaarmaking, wetenschap en technologie, concurrentie en belastingen.
- In 2020 is de OESO working party on RBC een proces van herziening van de Richtlijnen begonnen, waarvoor onderhandelingen recent zijn afgerond. De 2023-editie bevat bijgewerkte aanbevelingen voor verantwoord ondernemen op gebieden zoals klimaatverandering, biodiversiteit, technologie, zakelijke integriteit en due diligence in de toeleveringsketen, evenals bijgewerkte implementatieprocedures voor de Nationale Contactpunten voor Verantwoord Ondernemen (NCP's).
- Deze richtlijnen vormen de basis voor het Nederlandse IMVO-beleid.

Wat is er gewijzigd in het hoofdstuk mensenrechten?

- NL heeft succes geboekt in zijn inzet om in het mensenrechtenhoofdstuk het belang van de veiligheid van mensenrechtenverdedigers expliciet op te nemen in de richtlijnen.
- De paragrafen zijn zodoende aangevuld om aandacht te vragen voor specifieke groepen die ernstig lijden onder mensenrechtenschendingen, zoals inheemse volkeren, en MR-verdedigers, onder bedrijfsactiviteiten.
 1. De urgentie hiervan werd beargumenteerd vanwege het gebrek aan standaarden/guidance voor MR-verdedigers, waardoor er weinig begrip was bij MNEs wat hun rol was in hun bescherming, of betrekking,
 2. Dit zorgde er ook voor dat MR-verdedigers moeilijker voor herstel in aanmerking kwamen, of het pad richting herstel konden vinden

Twee andere wijzigingen in het MR-hoofdstuk:

- Daarnaast is er een belangrijke referentie opgenomen in de *Guidance on Meaningful Stakeholder Engagement in the Extractive Sector*, die praktische toelichting geeft voor bedrijven over raadpleging in directe zin (bottom-up) van inheemse volkeren en op hun deelname bij de ontwikkeling van voorouderlijk land of het gebruik van hulpbronnen binnen hun grondgebied → stakeholder engagement.
- Ook is expliciet opgenomen dat in situaties van gewapend conflict ondernemingen de normen van het internationaal humanitair recht dienen te eerbiedigen. Evenwel als dat in de context van een gewapend conflict of een verhoogd risico op grove misstanden, ondernemingen *uitgebreider due diligence* onderzoek moeten uitvoeren, waaronder de schendingen van het internationaal humanitair recht.
- Met deze wijzigingen zijn de OESO-RL *fit for purpose*. Belangrijke takeaway is dus dat de herzieningen het gevolg zijn van wereldwijde ontwikkelingen sinds 2011, waarin een hoger risico voor MR-verdedigers is geconstateerd. Hiermee wordt de benarde positie van MR-verdedigers erkend, en verankerd in de OESO-RL, en daarom is het belangrijk dat we hierover spreken.

Identificatie, screening en monitoring van civic space defenders (Remco Slim, Morningstar Sustainalytics)

- In 2022 werden 550 aanvallen geregistreerd tegen mensenrechtverdedigers. Zij komen op voor mensen die schade ondervinden van activiteiten van bedrijven en multinationals.
- Analysten van een ESG onderzoeksbureau als Morningstar Sustainalytics nemen mensenrechtenverdedigers die opkomen voor rechten van mensen en milieu mee in hun screening. Dit vindt plaats op het niveau van analyse van nieuws en ook op bedrijfsniveau. Dit blijft voornamelijk mensenwerk.
- In de analyse wordt specifiek gekeken naar klachten en rapporten van mensenrechtenverdedigers over activiteiten van bedrijven.
- Het onderwerp wordt meestal onder community relations geclassificeerd. Wel is van belang te realiseren dat voor veel klachten van mensenrechtenverdedigers zoals protesten en geweld niet altijd leiden tot grote aanpassingen in de ESG rating en dat het van belang is om ook op indicatorniveau naar bedrijven te kijken.
- Wat opvalt is dat bedrijven betrokken bij controverses vaak gaps hebben op gebied van Community Involvement / Indigenous Rights beleid.
- Een moeilijke overweging die een data provider moet maken, is dat ze transparant willen zijn over hun bronnen, maar tegelijkertijd kan transparantie de mensenrechtenverdedigers (verder) in het nauw brengen.
- Het onderwerp vindt ook zijn weg in regelgeving voor bedrijven en wellicht ook financiële sector zoals in de EU CSDDD due diligence directive. Dit komt omdat deze directive verwijst naar internationale standaarden zoals de OESO normen en UNGPs.
- Vragen die vermogensbeheerders kunnen stellen aan data providers:
 - o Hoe neemt de data provider het onderwerp mee in assessments?
 - o Welke criteria kunnen toegepast worden om prangende risico's voor mensenrechtenverdedigers te identificeren en prioriteren?
 - o Wordt er vooral gekeken naar financiële materialiteit of meer met de double materiality blik?
 - o Hoe gaat de data provider er mee om wanneer er geen lokale bronnen zijn?

Engagement & take aways "No news is bad news" (Danielle Essink, Robeco)

Tav engagement op social/mensenrechten:

- Er wordt vaak gezegd dat er weinig data is op social en dat de kwaliteit laag is, maar de kwaliteit verbetert en met de huidige data kun je al veel doen.
- Zorg dat je de mensenrechten assessment methodiek van je dataprovider goed begrijpt.
 - o Let er bijv op of er vanuit financiële materialiteit of met een double materialiteitslook naar issues wordt gekeken door je dataprovider.
- Belangrijk is om de samenwerking met andere beleggers te zoeken, bijv via de Investor Alliance for Human Rights en de PRI.
- Wat opvalt is dat er in veel gevallen van problemen met mensenrechtenverdedigers gebrekkige stakeholderdialogen hebben plaatsgevonden, dus vraag aan bedrijven of en hoe ze met hun stakeholders in gesprek zijn.
- Als je belegt via een vermogensbeheerder, zorg er dan voor dat je vragen stelt over hoe zij dit onderwerp meenemen in hun screening en engagement, zodat het voor de vermogensbeheerder ook duidelijk is dat dit een belangrijk onderwerp is voor klanten.

Take aways No News is Bad News:

- Engagement with affected and potentially affected people and human rights defenders is key to understanding risks and addressing them effectively, especially when civic space is restricted
- Build a body of risk information that is more closely sourced from affected people and establishes the quality of the risk information
- Develop a space to foster specialised human rights knowledge within financial sector organisations